

окремі дослідження, що присвячені вивченню думки населення щодо міліції, у тому числі проведені в Національному університеті внутрішніх справ, говорять про зріст стурбованості положенням правопорядку, про недовіру населення до органів внутрішніх справ, про деяку шаблонність уявлень, думок громадян щодо співробітників міліції [2]. Результати вивчення соціально-психологічних установок можуть бути використані, по-перше, для з'ясування особливостей наявної думки серед різноманітних груп населення і самих співробітників правоохоронних органів; по-друге, для переконання людей змінити свої уявлення про міліцію і відношення до неї; по-третє, для посилення існуючої позитивної думки; в четверте, для диференціації груп населення в залежності від можливості надати поміч або заподіяти шкоду відношенням і взаємодіям громадськості і міліції. Подібні дослідження також можуть дати інформацію про те, якою повинна бути міліція з погляду громадськості і самих працівників органів внутрішніх справ і на підставі цього намітити ті сторони, що потребують змін.

З огляду на все вищевикладене необхідно відзначити, що відношення й уявлення про міліцію – це загальний показник її діяльності, що говорить про положення і статус міліції в суспільстві і готовність громадян допомагати правоохоронним органам.

Список літератури: 1. Андреева Г.М. Социальная психология. М., 1988. 2. Вестник университета внутренних дел. Харьков, 1999, Вып. 8. 3. Надирашвили Ш.А. Понятие установки в общей и социальной психологии. Тбилиси, 1974. 4. Шихирев П.Н. Современная социальная психология. М., 1999. 5. Шихирев П.Н. Социальная установка как предмет социально-психологического исследования // Психологические проблемы социального регулирования поведения. М., 1976.

Надійшла до редколегії 01.03.02

Н.В. Фелендюк

ЛОКУС КОНТРОЛЮ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ

При розгляді й оцінці професіоналізму людини необхідно більш детально вивчення сторін професіоналізму – операційної та мотиваційної. Стан операційної сфери професіональної діяльності людини це те, як і якими прийомами він досягає поставлені цілі, які технології використовує, які засоби – знання, розумові операції, здібності застосовує. Стан мотиваційної сфери професіональної діяльності людини це те, які мотиви спонукають людину, який зміст має в його житті професіональна діяльність, які цілі він особисто прагне досягти, наскільки він задоволений працею. Ключовим моментом у мотиваційній сфері є духовне наповнення професії, тобто захопленість змістом спрямованості професії, мотивація високих рівнів досягнення у своїй праці, прагнення розвивати себе як професіонала, відсутність професійних деформацій у мотиваційній сфері, криз, відсутність перевантажень, зривів, конфліктів [1]. На наш погляд, одним із найважливіших складових мотиваційної сфери професіонала є внутрішній локус контролю, тобто пошук причин успіху-неуспіху в собі самому й усередині професії. Поняття локусу

контролю було введено американським психологом Дж.Роттером. Дане поняття характеризує локалізацію причин, якими суб'єкт пояснює власну поведінку і поведінку інших людей. Можливі два типи локалізації:

1. Екстернальний, зовнішній локус контролю. Людина думає, що події, які відбуваються з ним, є результатом дії зовнішніх сил.

2. Інтернальний, внутрішній локус контролю. Людина інтерпретує значимі події як результат своєї власної діяльності. Дослідження локусу контролю проводиться в різноманітних сферах життя людини (сім'я, робота, спілкування і т.д.) [4]. С.Шварц, І.Р.Клаузен вивчали зв'язок локусу контролю з мотивацією помочі [3]. Є.Ф.Іванова досліджувала залежність делінквентної поведінки жінок від типу суб'єктивного контролю [2].

Нами було проведено дослідження локусу суб'єктивного контролю в сфері навчальної діяльності 40 курсантів НУВС. Для проведення дослідження була використана методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж.Роттера, адаптована Е.Ф.Бажиним, С.А.Голяк, Ю.М.Еткіндом [4]. Дана методика має такі шкали:

1. Із – шкала загальної інтернальності;
2. Ід – шкала інтернальності щодо досягнень;
3. Ін – шкала інтернальності щодо невдач;
4. Іс – шкала інтернальності у сімейних відносинах;
5. Ів – шкала інтернальності у виробничих відносинах;
6. Ім – шкала інтернальності у сфері міжособистісних відносинах;
7. Із – шкала інтернальності стосовно здоров'я і хвороби.

У ході дослідження випробувані були розділені на три групи в залежності від рівня успішності протягом двох років:

1. Перша група – «відмінники»;
2. Друга група – «хорошисти»;
3. Третя група – «трієчники».

Отримані результати суб'єктивного рівня контролю свідчать про те, що для випробуваних першої і другої груп курсантів характерна інтернальна спрямованість особистості (1гр. – Іо-6,7; 2гр. – Іо-5,8). Їм властиві пояснення значимих подій як результат своєї діяльності. Це співвідноситься з такими якостями як незалежність, справедливість, наполегливість у досягненні поставленої мети, доброзичливість, врівноваженість. У третій групі курсантів виявлений екстернальний рівень контролю. Для екстерналів характерно думати, що все, що відбувається з ними, є дії зовнішніх сил – випадку, інших людей, обставин. Вони проявляють егоїстичність, залежність, нерішучість, прагнення відкласти реалізацію своїх намірів на невизначений термін, несамостійність, дратівливість. Це може бути перешкодою на шляху досягнення бажаної цілі, для одержання і закріплення необхідних професійних якостей, що необхідні в майбутній професійній діяльності.

Порівняльний аналіз локусу суб'єктивного контролю в трьох групах поданий у таблиці:

**Середні показники виразності локусу суб'єктивного контролю
в трьох групах**

шкали	1 гр.	2 гр.	P	1 гр.	3 гр.	P	2 гр.	3 гр.	P
Із	6,7 ± 1,4	5,8 ± 1,3	-	6,7 ± 1,4	3,8 ± 1,2	0,05	5,8 ± 1,3	3,8 ± 1,2	0,05
Ід	7,7 ± 1,5	7,7 ± 1,5	-	7,7 ± 1,5	5 ± 1,9	0,05	7,7 ± 1,5	5 ± 1, 9	0,05
Ін	5,2 ± 1,2	4,3 ± 1,1	-	5,2 ± 1,2	4 ± 1,6	-	4,3 ± 1,1	4 ± 1, 6	-
Іс	6,8 ± 1,5	5,6 ± 1,3	-	6,8 ± 1,5	4,5 ± 1,3	0,05	5,6 ± 1,3	4,5 ± 1,3	-
Ів	5,4 ± 1,3	4,8 ± 1,2	-	4,8 ± 1,3	4,4 ± 1,4	-	4,8 ± 1,2	4,4 ± 1,4	-
Ім	7,1 ± 1,8	6,5 ± 1,6	-	6,5 ± 1,8	5 ± 2,4	0,05	6,5 ± 1,6	5 ± 2, 4	-
Із	5,2 ± 1,3	5,6 ± 1,4	-	5,6 ± 1,3	3,2 ± 1,6	0,05	5,6 ± 1,4	3,2 ± 1,6	0,05

Як видно з таблиці, у першій і другій групах курсантів по всіх шкалах рівень суб'єктивного контролю більший, ніж у третій групі курсантів.

Порівняльний аналіз середніх значень по шкалах локусу суб'єктивного контролю, як видно з таблиці, указує, що рівень суб'єктивного контролю мав вірогідно більш високі показники в перших двох групах за шкалами загальної інтернальності (6,7 ± 1,4; 3,8 ± 1,2; p<0,05; 5,8 ± 1,3; 3,8 ± 1,2; p<0,05), інтернальності щодо досягнень (7,7 ± 1,5; 5 ± 1,9; p<0,05), інтернальності стосовно здоров'я та хвороби (5,2 ± 1,3; 3,2 ± 1,6; p<0,05), ніж у курсантів третьої групи. Так само з таблиці видно, що в першій групі курсантів реєструються вірогідно більш високі показники суб'єктивного контролю за шкалами інтернальності в сімейних відносинах (6,8 ± 1,5; 4,5 ± 1,3; p<0,05) і інтернальності у сфері міжособистісних відносинах (7,1 ± 1,8; 5 ± 2,4; p<0,05), ніж у третій групі. За іншими шкалами суб'єктивного контролю достовірних розходжень між групами випробуваних виявлено не було.

У ході дослідження була виявлена залежність успішності навчальної діяльності від типу суб'єктивного контролю. Так, високому рівню успішності в навчальній діяльності («відмінники» і «хорошисти») відповідає інтернальний тип контролю. Нязькому рівню успішності – екстернальний тип контролю. Можна припустити, що аналогічна залежність існує й у професійній діяльності людини. Особливо актуальне вивчення цієї залежності у професійній діяльності працівників ОВС, що на наш погляд може стати предметом для подальшого дослідження.

Список літератури: 1. Маркова А. К. Психологія професіоналізму. М., 1996. 2. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Девіантна поведінка неповнолітніх і молоді: можливості впливу». Х., 1994. 3. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности / Под ред. Николфорова Г.С. С-Пб., 1991. 4. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Уч. пособ. Самара, 2000.

Надійшла до редколегії 01.03.02